

ARUKÜLA MÕISA MAALINGUD

Aruküla mõis on asutatud 17. sajandi I poolel. Seda valitsenud omanikud kuuluvad Eesti väljapaistvamate aadlisuguvõsade hulka – mõis kuulus 18. sajandi keskpaigast koos Ervita, Udeva ja Norraga **von Knorringitele**, **1820. aastast** mõisate võõrandamiseni aga **Tollide** perekonnale, kelle valitsemisperioodist pärineb ka hoone tänane ampiirlik välisilme.

Maalingute uuringud ja restaureerimine: Eesti Kunstiakadeemia, H&M Restuudio ja Tartu Restauraator
Tiim: Hilikka Hiiop, Merike Kallas, Kristiina Ribelus, Taavi Tiidor, Tarmo Hook, Kristina Aas, Kaisa-Piia Pedajas, Johanna Lamp, Grete Nilp, Helen Volber, Anita Jõgiste, Erle Kaur, Joel Leis

2014

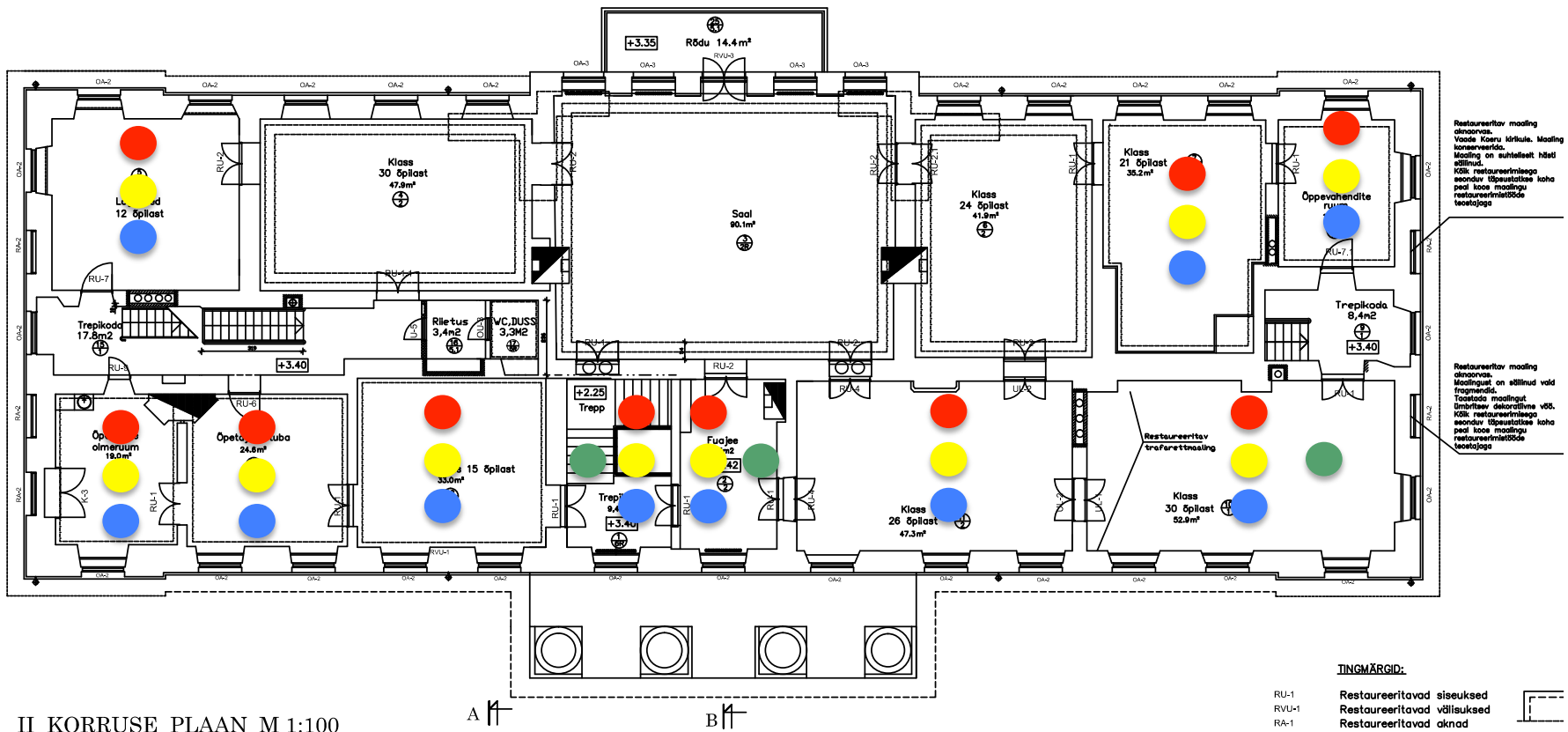
SISEVIIMISTLUSUURINGUD

2014. aastal, mil alustati Norra riigi rahastuse toel mõisahoonest restaureerimist, oldi veendunud, et mõisa hiilgeaegadesse kuuluvast sisekujundusest pole peaaegu midagi säilinud – seda kinnitasid varasemate uuringute tulemused.

Eesti Kunstiakadeemia ja H&M Restuudio poolt läbi viidud lisauuringud tõid kaasa tõelise üllatuse: uuringute tulemusena leiti, et Arukülas on paksu krohvikihhi all säilinud suurejoonelised maalitud kompositsioonid!

UURINGUTE ULATUS MÕISA II KORRUSEL

Restoreeritav moaling otsuseks.
Vande Koeru kirikule. Moaling korrastamiseks.
Moaling on suhteliselt hästi säilinud.
Kõik restaureerimisega seonduv lõpetatakse kohe peeti kogu moalingu restaureerimistööde teostajaga

Restoreeritav moaling otsuseks.
Moalingust on säilinud vaid fragmente.
Teostada moalingut ümritsev dekoratiivne vöö.
Kõik restaureerimisega seonduv lõpetatakse kohe peeti kogu moalingu restaureerimistööde teostajaga

II KORRUSE PLAAN M 1:100

A B

TINGMÄRGID:

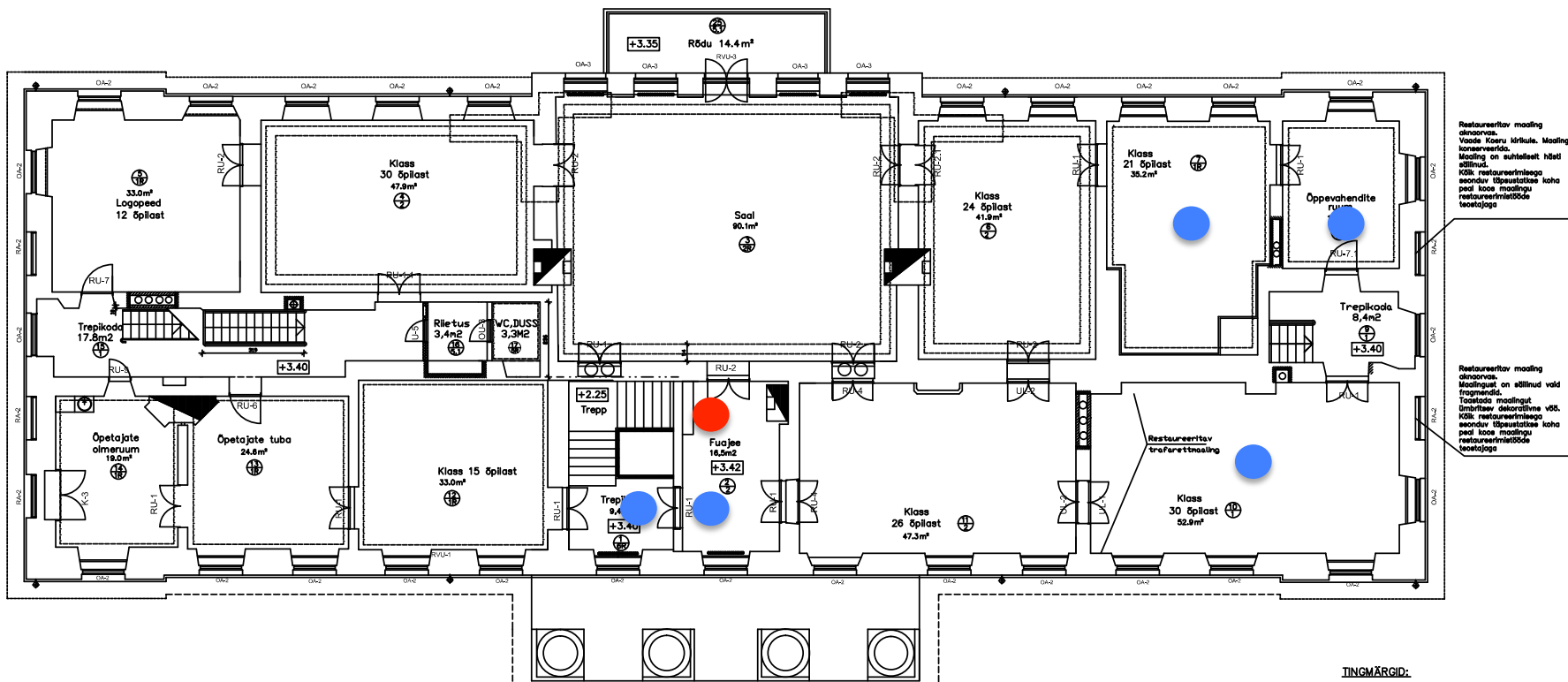
- RU-1 Restaureeritavad siseksed
- RVU-1 Restaureeritavad välisüksed
- RA-1 Restaureeritavad aknad
- RSA-1 Restaureeritavad siseaknad

- LAE SONDAAŽ
- KARNIISI SONDAAŽ
- SEINA SONDAAŽ
- VARASEMA SONDAAŽI VORMISTAMINE

UURINGUTE TULEMUSED MÕISA II KORRUSEL

Restoreeritav maalid otseselt. Vastu Kõuru kirikule. Maalid korrastatud. Maalid on suhteliselt hästi säilinud. Kõik restoreerimisega seotud spetsialistide kohta peab koos maalingu restoreerimistööde teostajaga.

Restoreeritav maalid otseselt. Maalid on säilinud vaid fragmentaarselt. Täielikud maalid. Ümritav dekoratiivne vöö. Kõik restoreerimisega seotud spetsialistide kohta peab koos maalingu restoreerimistööde teostajaga.

II KORRUSE PLAAN M 1:100

A

B

TINGMÄRGID:

- RU-1 Restoreeritavad siseksed
- RVU-1 Restoreeritavad välisüksed
- RA-1 Restoreeritavad aknad
- RSA-1 Restoreeritavad siseaknad

- SEINAMAALINGUD
- LAEMAALINGUD

2015 MAALINGUTE AVAMINE JA RESTAUREERIMINE

Paksu krohvi alt hakati mõisa kolmes ruumis leitud maalinguid vabastama 2015. aasta jaanuaris. Kohati oli maalinguid kattev krohvikihht 5-6 cm paksune

Maalingukompositsioonid olid säilinud küll vaid suuremõõduliste fragmentidena, mis olid järgneva krohvi hoideks tihedalt täis toksitud haamriauke.

H & M

1809

Siiski on säilinud põhjal näha, et tegemist on väga kõrgekvaliteediliste maalingutega, mis rikastavad Eesti visuaalkultuuri ning Aruküla mõisahoonet ühtede siinse kultuuriruumi silmapaistvamate kunstiteoste võrra.

Maalingute näol on tegemist ruumide suurejoonelisust esile toovate kompositsioonidega, mis rõhutavad uste ja akende avasid.

Kahes ruumis leitud fragmentide järgi võib oletada, et aknaid ja uksi on ümbritsenud imposantsed sammastega kompositsioonid, mis tipnevad ukse kohale paigutatud figuraalsete maalinguväljadega.

Kummagi ruumi katkendlikult säilinud maalingud on inspiratsiooni saanud antiikpärandist – ühel fragmendil näib olevat kujutatud etruskilikes puna-mustades toonides figuur amfora tüüpi nõuga, teisel ponsakat Amori-tüüpi poisikest tiibade ja odaga.

Anfilaad-süsteemis ukseavad lõikavad võimsatesse maalitud sammastesse sisse, samuti ei paikne uste kohal olevad maaliväljad uste suhtes tsentris – võib arvata, et uksi on algse lahendusega võrreldes nihutatud hilisemate ümberehitustööde käigus.

Kolmas maalinguleidudega ruum asub hoopis mõisa teisel küljel, otse vestibüüli kõrval ning on tänases siselahenduses kummaline pisike ruumike, mille kaudu pääseb mõisa imposantsesse saali.

Maalingud katavad kolme seina ning kujutavad tervet ruumi katvat tundlikult maalitud marmorplokkide imitatsiooni. Ukse kohal asub peene munavööga ümbritsetud lünett.

Samasugune pind jätkub ka vestibüülis, kuid seal pole maalingud enam säilinud. Mõisa arhitektuuriajaloo seisukohalt toob see leid selgust praegu pisut ängistavasse ruumiplaneeringusse – ilmselt on algselt olnud vestibüül ja saaliesine väike ruum üks tervik ning neid eraldav vahesein on sinna lisatud millalgi hiljem.

Samal ajal on ruum koos varasemate maalingutega üle krohvitud, lisatud peegelvõlv ja uus laemaaling, mis on samuti peenelt modelleeritud ornament.

Varasemate uuringute käigus
leitud fragmendid

Maalingute avamine

Avatud ja toneeritud
maalingud

Ka laemaaling oli hiljem üle lubjatud. Restaureerimistöõde käigus avati lisaks paksu krohviga kaetud senamaalingutele ka säilinud laemaaling teda katvate lubjakihtide alt.

Varasemate uuringute käigus
leitud fragmendid

Avatud ja toneeritud
maalingud

Maalingute avamine

Avatud ja toneeritud
maalingud

Millisesse hoone ümberehitusperioodi Aruküla mõisa maalingud täpselt kuuluvad, on praeguseks veel täie kinnituseeta:

HÜPOTEES 1:

Krohvikihi alused maalingud kuuluvad VARAKLASSITSISTLIKUSSE PERIOODI, kui mõis von Knorringute käes pärast tulekahju korda seati (st 18.saj lõpp-19.saj algus).

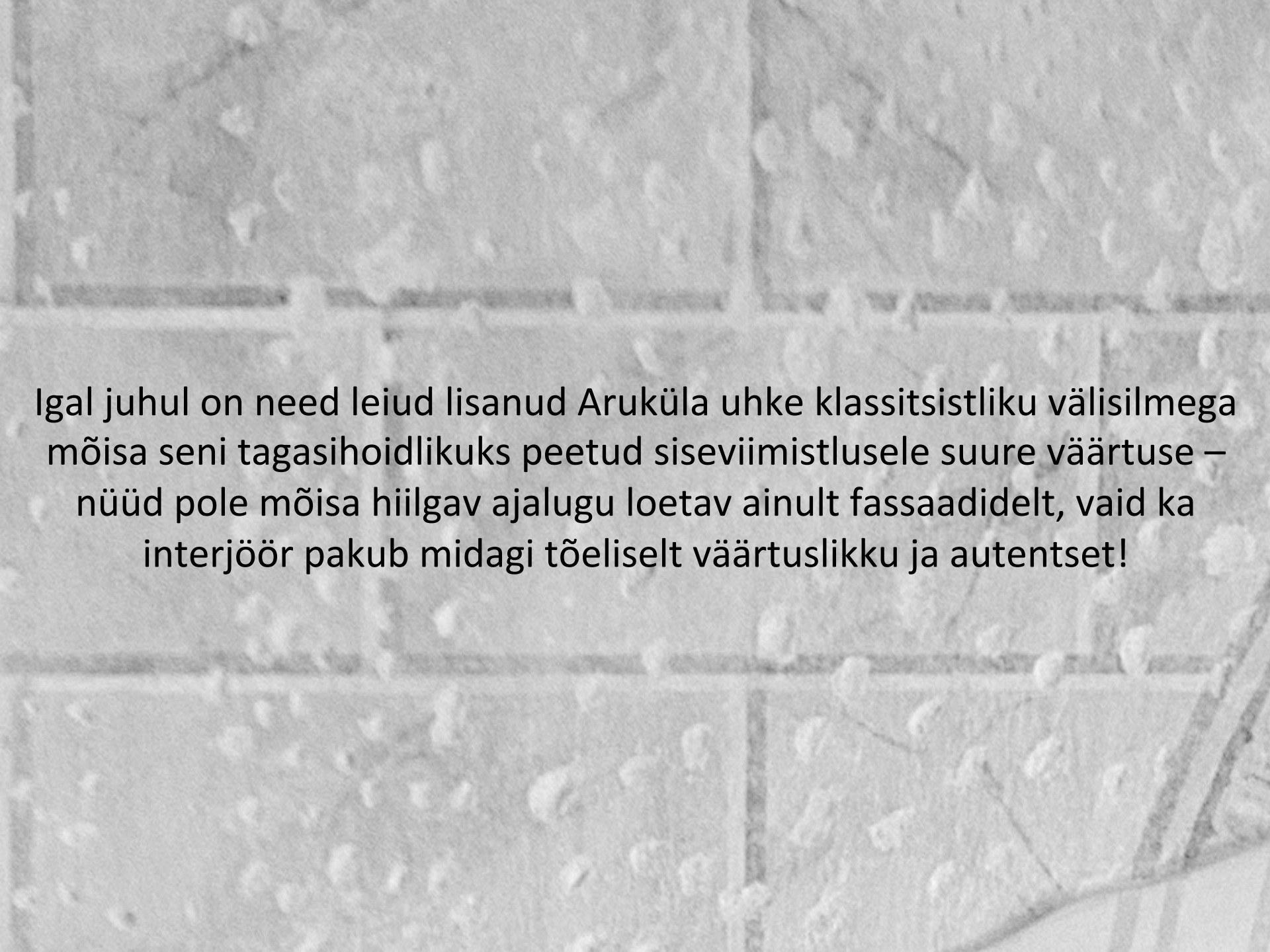
Hilisem laemaaling valmis aga Tollide ajal, samal perioodil kui tänane mõisa välisviimistlus ning esindab AMPIIRI, st 1820.aastatel.

HÜPOTEES 2:

Krohvialused maalingud kuuluvad Tollide suurte ehitustööde perioodi 1820. aastatel.

Laemaaling aga pärineb HISTORITSISMI perioodist 19.saj lõpust.

Igal juhul on need leiud lisanud Aruküla uhke klassitsistliku välisilmega mõisa seni tagasihoidlikuks peetud siseviimistlusele suure väärtuse – nüüd pole mõisa hiilgav ajalugu loetav ainult fassaadidelt, vaid ka interjööris pakub midagi tõeliselt väärtuslikku ja autentset!